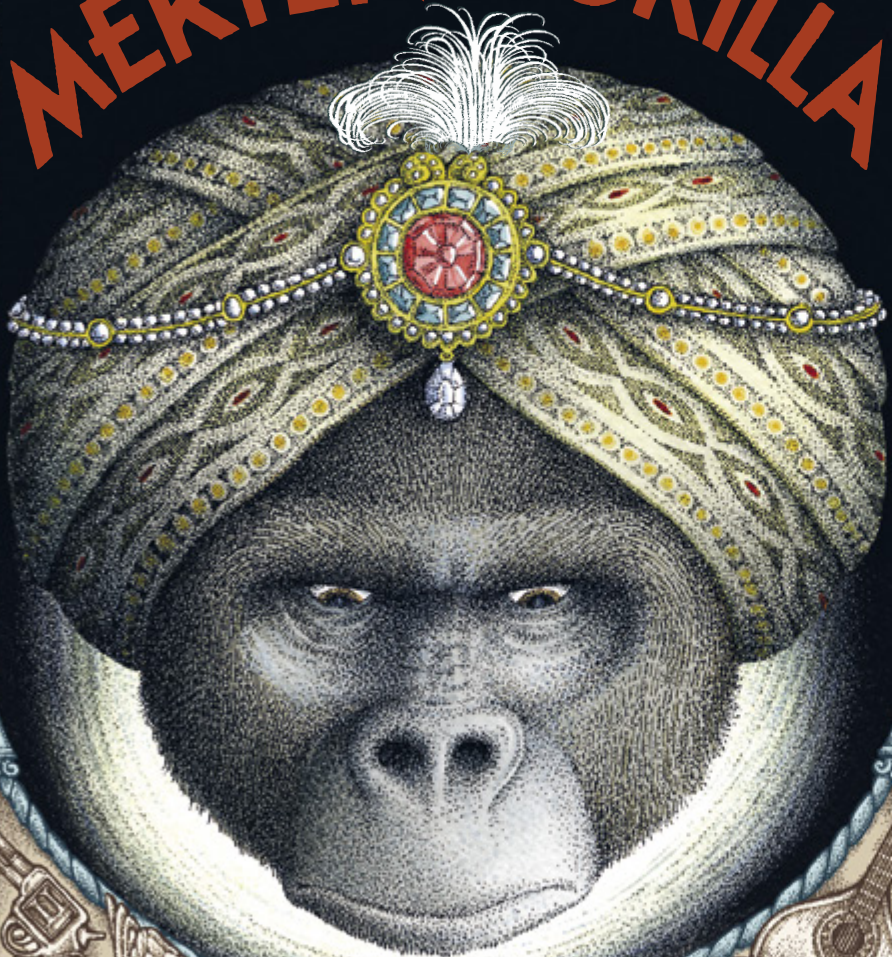

JAKOB·WEGELIUS

MERTEN GORILLA

WSOY

Jakob Wegelius

MERTEN GORILLA

Suomentanut Kati Valli

WERNER SÖDERSTRÖM OSAKEYHTIÖ
HELSINKI

**Ruotsin kulttuurineuvosto on tukenut
tämän teoksen suomentamista**

**Ruotsinkielinen alkuteos
MÖRDARENS APA**

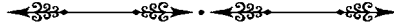
**Text and Illustrations © Jakob Wegelius, 2014
First published by Bonnier Carlsen Bokförlag, Stockholm, Sweden
Published in the Finnish language by arrangement with
Bonnier Rights, Stockholm, Sweden**

Suomenkielinen laitos © Kati Valli ja WSOY 2017

ISBN 978-951-0-42159-8

Painettu EU:ssa

SISÄLLYS

HENKILÖT 9

KIRJOITUSKONE 29

ENSIMMÄINEN OSA

1. Minä, Pomo ja <i>Hudson Queen</i>	37
2. Morro	43
3. Agiere	48
4. Aseita lastina	55
5. Surullinen näytelmä	61
6. Yöllinen draama	67
7. Murhaajan apina	75
8. Laulu	81
9. Nainen ikkunassa	93
10. Talo nimettömän puiston laidalla	102
11. Valvoja	110
12. Signor Fidardo	115
13. Paha aavistus	120
14. Päiviä ja öitä	124
15. Pieni punainen harmonikka	132
16. Urkumusiikkia vainajille	137
17. Rua de São Tomén ihmissusi	146
18. Lahja	154
19. Elisa Gomesin hauta	162
20. Illat Tamarindissa	170
21. Kukkula vankilan takana	175

22. Tervehdys toiselta puolen	183
23. Kaukoitä	191
24. Fabulous Forzini.....	200
25. Farol do Bugio	210
26. Varakreivi.....	213
27. Violettia	220
28. Piispan ehdot	226
29. Cochín.....	232
30. <i>Song of Limerick</i>	241

TOINEN OSA

31. Lovi terässä	251
32. Myrskytuulia Saharasta.....	262
33. Rue des Sœurs	268
34. Harvinainen eläin.....	276
35. Uppoava <i>Minsk</i>	287
36. Bombay	297
37. <i>Malabar Star</i>	307
38. Karachi	315
39. Jodhpurin asemavahti.....	321
40. Maharadžan esteet.....	331
41. Audienssi Durbar-salissa.....	339
42. Uskollisuuslupaus	345
43. Hovimarsalkka	353
44. Vakoojan värväystilaisuus.....	361
45. Maji Sahiba	368
46. Šakkimatti	373
47. Lentävä Maharadža	385
48. Pakkolaskuja ja samppanjaa.....	393
49. Katala suunnitelma.....	402
50. Sabotaasi	408
51. Saudade	415
52. Yllättävä kutsu	424

53. Seitsemäsataa helmeä Bahrainista.....	433
54. Onnenkyyneleitä ja pientä purtavaa.....	439
55. HMS <i>Rana</i>	446
56. Ayesha.....	453
57. Mattanchery.....	461
58. Yö Jew Townissa	468
59. Pettymyksiä.....	472
60. Peliä korkein panoksin.....	482
61. Turbaanien vaihto.....	490

KOLMAS OSA

62. Jälleennäkeminen.....	501
63. Odotus	509
64. Tuttu käsiala	514
65. Puhelin.....	519
66. Potilas.....	527
67. Huoli	535
68. Linja numero neljä Estrelaan.....	545
69. Laukaus	551
70. Jäljet.....	558
71. Tarkastaja Umbelino ja totuus	565
72. Alves-setä.....	571
73. Red sails in the morning.....	581
74. Rautaportti.....	587
75. Suuri skandaali.....	593
76. Kirje kuolleelta mieheltä.....	600
77. Muistojuhla	621
78. Viimeinen ateria aluksella.....	626
79. Dynamiittia!.....	633

SYYSILTA 641

KIRJOITUSKONE

Sain tässä eräänä päivänä Pomolta vanhan kirjoitus-
koneen. Se on *Underwood No. 5*, vuoden 1908 malli.
Pomo oli ostanut sen romukauppiaalta täällä Lissabonin
satamassa. Näppäimistä monet olivat rikki ja vapautusvipu
puuttui kokonaan. Pomo tietää, että minä korjaan mielelläni
kaikkea rikkinäistä.

Underwood No. 5:n korjailussa on nyt mennyt muutama
ilta. Tämä on ihan ensimmäinen teksti, jota kirjoitan sillä.
Pari näppäimistä reistailee edelleen, mutta nekin saa var-
masti kuntoon pihdeillä ja muutamalla tipalla voiteluöljyä.

Se saa kuitenkin odottaa aamuun. Hyttini ikkunan ulko-
puolella on jo pimeää. Joelle ankkuroitujen alusten valot
kimmeltävät tumman veden pinnassa. Olen jo ripustanut
riippumattoni ja menen pian pitkäkseni.

Toivottavasti ne kamalat unet jättävät minut tänä yönä
rauhaan.

On taas ilta.

Tänään meitä onnisti, Pomoa ja minua. Menemme aikai-
sin joka aamu satamakahvilaan, johon työttömät merimie-
het kokoontuvat siinä toivossa, että saisivat jonkinlaista työtä

päiväksi. Useimmiten vedämme vesiperän, mutta tänään saimme keikan. Olemme viskelleet hiilisäkkejä aamun sarastuksesta iltahämärään asti. Palkka oli huono, mutta tarvitsemme joka ikisen ansaittavissa olevan lantin. Selkääni ja käsivarsiani pakottaa. Ja turkkini on niin täynnä hiilipölyä, että se kutisee.

Sitäkin pahemmalta tuntuu väsymys. Nukuin taas viime yönä levottomasti. Siitä on varmaan jo ainakin kuukausi, kun olen viimeksi nukkunut kokonaisen yön heräämättä kesken kaiken painajaisiin.

Samat unet toistuvat aina uudestaan.

Joinakin öinä olen jälleen *Song of Limerickin* konehuoneessa. Vahvat kädet pitelevät minua tiukassa otteessa höyrykoneen pauhatessa ja aluksen vajotessa kuohuihin.

Toisina öinä taas näen unta komisario Garretasta. On pimeää, enkä tiedä, missä olen. Ehkä jossakin hautojen lomassa Prazeresin hautausmaalla. En näe mitään muuta kuin Garrettan pienet silmät. Ne kiiluvat kylminä hänen hattunsa lierin alapuolella. Ja silloin haistan hänen revolveristaan leviävän palaneen ruudin pistävän katkun. Laukaus kaikuu yhä korvissani.

Kaikkein kamalimmassa unessa on kuitenkin kyse Pomosta. Seison sateessa ja odotan häntä rautaportin ulkopuolella korkean muurin vieressä. Aika kuluu ja minä palelen sydänjuu-

riani myöten. Yritän uskotella itselleni, että portti avautuu minä hetkenä hyvänsä. Syvällä sisimmässäni tiedän kuitenkin, että huijaan vain itseäni. Sitä ei tapahdu koskaan. Pomo pysyy jumissa muurin takana aina ja ikuisesti.

Joskus huudan unissani. Siitä ei ole kovinkaan kauan, kun eräänä yönä heräsin siihen, että Pomo ryntäsi hyttiini isot putkipihdit valmiina iskuun. Hän oli kuullut minun huu-tavan ja luullut, että joku oli luikahtanut alukseen ja uhkasi tehdä minulle paha. Ja olisihan asia voinut olla niinkin. Me olemme hankkineet itsellemme vaarallisia vihollisia täällä Lissabonissa.

Ei, nyt minua kyllä väsyttää niin paljon, etten jaksa enää kirjoittaa. Mutta jatkan huomenna. Onpa mahtavaa, että minulla on nyt oma Underwood No. 5!

Ilta on sumuinen. Sumu vyöryi Atlantilta iltapäivän saatossa. Kävin äsken kannella, enkä nähnyt pitemmälle kuin jonkin matkan päässä laiturilla seisovien nosturien luo. Joelta kuuluu aina välillä alusten sumutorvien kumea ääni ja laivakellojen kilinä. Se kuulostaa vähän aavemaiselta.

Pomo ja minä olemme tämänkin päivän heitelleet hiilisäkkejä. Minä mietin samalla Underwood No. 5 -kirjoituskonetani. Ja nyt olen päättänyt, mihin sitä käytän.

Aion kirjoittaa muistiin totuuden.
Totuuden Alphonse Morron murhasta.
Jotta kaikki saavat tietää, mitä oikein tapahtui.
Ja kenties kirjoittaminen auttaa minua pääsemään eroon
painajaisistani.

**ENSIMMÄINEN
OSA**

1

Minä, Pomo ja *Hudson Queen*

Teille, jotka ette minua tunne, minun on aivan ensimmäiseksi kerrottava, että minä en ole ihminen. Olen ihmisapina. Tiedemiehiltä olen kuullut, että lajini on *Gorilla gorilla graueri*. Suurin osa meikäläisistä asuu Afrikassa, Kongojoen rannoilla levittäytyvässä syvässä viidakossa. Luultavasti olen itsekin alun perin kotoisin juuri sieltä.

Sitä, miten päädyin ihmisten pariin, en tiedä. Enkä kai koskaan saakaan tietää. Minun on täytyntä olla hyvin pieni silloin, kun se tapahtui. Ehkä minut nappasivat metsästäjät tai alkuasukkaat, jotka sitten myivät minut eteenpäin. Aivan ensimmäisessä muistikuvassani istun kylmällä kivilattialla kettinki kaulani ympärillä. Tämä on saattanut tapahtua Istanbulin kaupungissa, mutta täysin varma en asiasta ole.

Siitä lähtien olen asunut ihmisten maailmassa. Olen oppinut ymmärtämään, miten te ihmiset ajattelette ja mistä te puhutte. Olen oppinut lukemaan ja kirjoittamaan. Olen oppinut, miten varastetaan ja huijataan. Olen oppinut, mitä ahneus on. Ja mitä julmuus on. Minulla on ollut monta omistajaa, ja useimmat heistä haluan vain unohtaa. En tiedä, kuka heistä antoi minulle nimeni. Tai miksi.

Nimeni on joka tapauksessa Sally Jones.

Monet luulevat kai, että Pomo on nykyinen omistajani. Pomo ei kuitenkaan ole niitä, jotka haluaisivat omistaa toisen. Me kaksi olemme liikekumppaneita. Ja ystäviä.

Pomon oikea nimi on Henry Koskela.

Me tapasimme ensimmäisen kerran vuosia sitten, kun minä matkustin jäniksenä *Otago*-nimisellä rahtihöyryllä. Aluksen miehistö hoksasi minut, ja kapteeni antoi määräyk-

sen, jonka mukaan minut oli heitettävä mereen. Silloin laivan konepäällikkö tuli väliin ja pelasti henkeni. Se oli Pomo se.

Pari vuotta myöhemmin tapasimme sattumalta uudelleen, tällä kertaa Singaporen satamakortteleissa. Minä olin silloin huonossa kunnossa ja seisoin tolppaan sidottuna erään räjäjäisen kapakan ulkopuolella. Pomo tunnisti minut ja osti minut kapakan omistajalta. Sitten hän vei minut alukselle, jolla oli silloin hommissa, ja antoi minulle ruokaa ja lääkkeitä. Se oli toinen kerta, kun hän pelasti henkeni.

Kun sitten vähitellen tervehdyin, sain alkaa auttaa Pomoa kaikenlaisissa konehuoneen pikku hommissa. Viihdyin työssäni, ja kiitos Pomon minusta tuli siinä myös taitava. Kaiken sen, mitä tiedän merenkulusta ja laivojen moottoreista, olen oppinut häneltä.

Siitä lähtien me kaksi olemme pitäneet yhtä, Pomo ja minä. Kaakkois-Aasiasta siirryimme ennen pitkää Amerikkaan. New Yorkista ostimme oman pienen rahtilaivan, *Hudson Queenin*, ja sillä me sitten kuljetimme monenlaisia lasteja Amerikan, Afrikan ja Euroopan rannikoilla. Olimme omia herrojamme ja ansaitsimme sen verran rahaa, että saimme pidettyä aluksemme kunnossa.

Se oli hyvää elämää. Ei sen parempaa voi kuvitellakaan.

Toivottavasti elämä voisi vielä joskus olla sellaista.

Kaikki muuttui vähän alle neljä vuotta sitten. Silloin alkoivat Pomon ja minun onnettomuudet. Koko sen kesän olimme seilanneet Britannian aluevesillä. Syksyn tullen päätimme väistää Pohjanmeren talvimyrskyt hakeutumalla lämpimämmille leveysasteille. Lontoosta saimme lastiksi säilyketölkkejä, jotka oli määrä viedä Azoreille, keskellä Atlantin valtamerä sijaitsevalle saariryhmälle.

Matka sujui aluksi hyvin. Sää oli kaunis ja tuulet leutoja. Sitten aikaisin eräänä aamuna onnemme kuitenkin kääntyi. Törmäsimme valaaseen. Valaalle ei käynyt kuinkaan, mutta *Hudson Queen* sai sellaisen tärskyn, että peräsin vääntyi. Sillä välin kun me yritimme korjata vaurioita, sää muuttui yhtäkkiä ja tuuli yltyi ulvovaksi puhuriksi. *Hudson Queen* ajelehti avuttomana aalloilla. Ilman laahusankkuria olisimme olleet mennyttä. Vasta tuulen tynnyttyä saimme takiloitua purjeet hätäohjaukseen. Otimme kurssin kohti mannerta ja Portugalia ja etsimme suojapaikan Lissabonista.

Kun lasti oli purettu, *Hudson Queen* siirrettiin kuivatelakalle, missä peräsin korjattiin. Korjaustöihin hupeni kaksi viikkoa ja kaikki säästöön saamamme rahat. Pomo kiersi satamassa rahtikonttoreita ja yritti järjestää *Hudson Queenille* uutta lastia. Mistään ei kuitenkaan herunut mitään. Laitureissa oli jo useita rahtilaivoja, jotka lastiruumat tyhjänä odottivat parempia aikoja.

Viikot kuluivat. Maihin juuttuminen ei ikinä ole hauskaa. Voi sitä silti ikävämpiinkin satamiin jäädä jumiin kuin Lissaboniin. Lauantaisin meillä oli tapana ajella ympäri kaupunkia raitiovaunuilla. Niin hienoja raitiovaunuja kuin Lissabonissa ei ole missään muualla, ei edes San Franciscossa!

Meidän laituripaikkamme oli satamassa aivan Alfaman alapuolella. Alfama on köyhä kaupunginosa, unelias päivisin ja täynnä vaaroja öiseen aikaan. Siellä asuu kaikenlaisia ihmisiä. Kukaan ei katso kummeksuen siamilaisia kaksosia, jotka myyvät kengännauhoja Rua de São Pedrolla. Eikä myöskään Pippurirannikolta tulleita paholaistanssijoita, jotka kokoontuvat pimeimmille kujille vähenevän kuun aikaan. Alfamassa kukaan ei kummeksu edes työvaatteisiin pukeutunutta gorillaa. Se on hyvä.

Iltaisin kävimme yleensä pubissa nimeltä O Pelicano. Siellä käyvät monet merimiehet Lissabonissa ollessaan. Kapakka on Rua do Salvadorilla, kapealla ja synkällä kujalla, jolle auringon säteet eivät juuri tietään löydä. Paikan omistaa senhor Baptista. Hän on aiemmin ollut kokkina Transbrazil-varustamon laivoilla ja tarjoaa aina vieraileville merenkävijöille lasillisen aguardentea ennen ateriaa. Aguardente on jokinlaista viinaa, ja minä sainkin yleensä sen sijaan lasin maitoa.

Minulla on paljon hienoja muistoja O Pelicanossa viettämistämme illoista. Mutta myös yksi huono.

Juuri O Pelicanossa me nimittäin tapasimme ensimmäistä kertaa Alphonse Morron.

2

Morro

Sinä iltana Pomo ja minä olimme tehneet myöhään töitä *Hudson Queenin* konehuoneessa. Muistan, että lähtiesämme maihin iltaruualle satoi. Sataman kaasulamppujen valo välkähteli laiturin märällä kiveyksellä. Alfaman kapeilla kujilla likainen vesi lorisi kadun reunakouruissa kohti viemäreitä.

O Pelicanossa oli lämmintä ja savuista. Kanta-asiakkaat ahtautuivat istumaan pyöreisiin pöytiin. Monet heistä tervehtivät Pomoa ja minua nyökkäämällä tai kädenheilautuksella. Paikalla oli merimiehiä ja päivätyöläisiä satamasta, väsyneen näköisiä katutyttöjä ja unettomia muusikoita. Isokokoinen, mustiin pukeutunut nainen nimeltä Rosa lauloi fadoa onnettomasta rakkaudesta. Fado on Lissabonin köyhälistökortteleille tyypillistä musiikkia.

Yhtä asiakkaista en ollut nähnyt ennen. Hän istui yksin lähimpänä ovea olevassa pöydässä ja katsahti ylös kahvikupistaan meidän tullessamme sisään. Hänen kapeat kasvonsa olivat hyvin kalpeat, ja hatun lierin alta pilkistävät silmät kiiluivat mustina. Tunsin, miten hän seurasi minua ja Pomoa katseellaan, kun senhor Baptista ohjasi meidät vapaaseen pöytään kuppilan perimmäisessä nurkassa.

Senhor Baptistan vaimo, senhora Maria, toi meille kummallekin kulhollisen tomaattikeittoa ja leipää. Olimme juuri alkaneet syödä, kun oven luona istuva yksinäinen mies nousi ja tuli meidän pöytäamme. Ajattelin, että hän oli varmaankin odottanut meitä.

”Nimeni on Morro”, mies sanoi hiljaa. ”Teillä on kuulemma laiva. Ja tarvitsette töitä.”

Pomo näytti ensin yllättyneeltä ja sitten ilahtuneelta.

”Se pitää kyllä paikkansa”, hän sanoi. ”Istukaa toki!”

Pohjoismaiden parhaaksi valittu hieno tarina salaisuuksista, ystävytydestä, toivosta ja anteeksiannosta

MERTEN GORILLAN kertoja on Sally Jones, pienen rahtilaiva *Hudson Queenin* koneen-käyttäjä – ja gorilla. Kun Sally Jones ja hänen Pomonsa, suomalaiskapteeni Henry Koskela, saavat lastikeikan Portugalissa, kaksikko huomaa joutuneensa mukaan häm-riin salakuljetusbisneksiin. Pian Koskela tuomitaan syyttömänä Alphonse Morro-nimisen miehen murhasta ja koko Lissabon jahtaa ”murhaajan apinaa”. Uskollinen Sally Jones päättää todistaa kaikille, että Pomo on syytön. Siitä alkaa seikkailu, joka vie neuvokkaan gorillan Lissabonin sataman hämyisistä kortteleista maailman merille ja kaukomaille asti...

MERTEN GORILLA sai Ruotsin vuoden parhaan lasten- ja nuortenkirjan August-palkinnon 2014 ja Pohjoismaiden neuvoston lasten- ja nuortenkirjallisuuspalkinnon 2015.

ISBN 978-951-0-42159-8

www.wsoy.fi
N84.2

